

Nr 220

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avveckling av Marvikenprojektet, m. m., jämte motiöner.

(5:e avd.)

Kungl. Maj:ts förslag

I *propositionen nr 1* (bilaga 15, punkt V. 1, s. 142—145 i utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för den 2 januari 1970) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till Lån till Aktiebolaget Atomenergi för uppförande av en atomkraftstation i Marviken för budgetåret 1970/71 på kapitalbudgeten under fonden för låneunderstöd anvisa ett investeringsanslag av 2 600 000 kr.

Vidare har Kungl. Maj:t i *propositionen nr 1* (bilaga 19) föreslagit riksdagen att under förutsättning att nämnda investeringsanslag beviljas för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten såsom förslagsanslag anvisa ett motsvarande avskrivningsanslag.

Efter förslag av statsutskottet i dess memorial nr 138 har riksdagen beslutat dels att inom ramen för en blivande tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1970/71 pröva Kungl. Maj:ts angivna förslag om anvisande av ett investeringsanslag av 2 600 000 kr. till Lån till Aktiebolaget Atomenergi för uppförande av en atomkraftstation i Marviken och ett däremot svarande avskrivningsanslag, dels att till innevarande höstsession uppskjuta behandlingen av nämnda förslag.

Därefter har Kungl. Maj:t i *propositionen nr 194* anmält att det nämnda investeringsanslaget inte behöver anvisas samt under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över industriärenden för den 6 november 1970 föreslagit riksdagen att godkänna vad i statsrådsprotokollet förordats i fråga om 1. avveckling av tungvattenreaktorprojektet Marviken, 2. dispositionen av investeringsanslaget Kraftstationer m. m., 3. eftergift av viss statens fordran hos Aktiebolaget Atomenergi.

I *propositionen nr 194* föreslås att tungvattenreaktorprojektet Marviken avvecklas. Efter provdriften har framkommit att tekniska problem och därav föranledda behov av ändringsarbeten skulle kräva ytterligare betydande insatser.

Vidare föreslås att Marvikens kraftstation byggs om till en oljeeldad kondenskraftanläggning. Anläggningen, som får en effekt av ca 200 MWe, avses ingå i statens vattenfallsverks produktionsapparat och väntas kunna bli färdig hösten 1973. Anslagskostnaden beräknas till 49 milj. kr. Genom att delar av den nuvarande anläggningen — bl. a. turbingeneratoren — kan utnyttjas är projektet enligt statsrådsprotokollet fördelaktigt från ekonomisk synpunkt. Parallellt med ombyggnaden avser AB Atomenergi att bedriva viss kärnteknisk provnings- och experimentverksamhet i den befintliga reaktorn.

Slutligen föreslås att de lån om sammanlagt 195 milj. kr., som utbetalats till Aktiebolaget Atomenergi för uppförande av Marvikens kraftstation från Fonden för låneunderstöd, helt avskrivs och att utfärdade skuldförbindelser återlämnas till bolaget.

Motionerna

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels motionen I: 1311 av herr Lindblad vari hemställts att riksdagen beslutar omdisponera anläggningarna i Marviken, med eller utan oljeeldning, till nationalmonument samt anhåller hos Kungl. Maj:t om utformning av nödiga inskriptioner,

dels de likalydande motionerna I: 1373 av herr Bohman m. fl. och II: 1598 av fru Kristensson m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en parlamentarisk undersökningskommission tillsättes för att granska atomprogrammet och dess utförande och att framlägga förslag i överensstämmelse med motionerna till förekommande av liknande händelser i framtiden,

dels de likalydande motionerna I: 1374 av herr Dahlén m. fl. och II: 1597 av herr Gustafson i Göteborg m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att en parlamentariskt sammansatt grupp under ledning av en opartisk ordförande tillsättes med uppgift att göra en översikt över och granskning av den svenska atomenergipolitiken med tyngdpunkten lagd på åren 1964—1970 samt att mot bakgrund av denna granskning framlägga förslag till åtgärder för att trygga riksdagens möjligheter att erhålla tillräcklig information som grund för ett ställningstagande till tekniskt komplicerade frågor.

Utskottet

Vid 1962 års riksdag fattades principbeslut om att uppföra Marvikens atomkraftstation på Vikbolandet i Östergötlands län. Stationen förutsattes bli utformad som en tungvattenreaktor av tryckvattentyp, väsentligen med Ågesta som underlag. Ställning togs dock i detta skede inte till den närmare

utformningen av reaktorn. Sedan frågan närmare utretts beslöt statsmakterna år 1963 i enlighet med förslag av Vattenfall och Atomenergi att Marviken skulle utformas som en tungvattenreaktor av kokartyp med möjlighet till intern nukleär överhettning. Effekten med och utan överhettning beräknades till resp. 200 och 140 MWe. Omläggningen av Marvikenprojektet från tryckvattenversion till kokarversion med möjlighet till överhettning innebar att utvecklingsmomentet liksom risktagandet i projektet ökade starkt, vilket kom att sätta sin prägel på det fortsatta arbetet.

Marvikenprojektet har spelat en central roll i det svenska atomenergi-programmet. Projektet utgjorde efter Ågesta ett andra steg i utvecklingen mot stora kraftproducerande reaktorer. När de tekniska riktlinjerna för utformningen av Marvikens kraftstation fastställdes var målsättningen för det svenska arbetet på kärnenergiområdet att utveckla en kommersiellt användbar tungvattenreaktor, vilken var den reaktortyp som vid den tidpunkten bedömdes vara bäst lämpad för våra energi- och handelspolitiska förhållanden. Marviken skulle utgöra en prototypanläggning för en svensk tungvattenreaktor. Behovet av att skapa ett avancerat teknologiskt kunnande inom reaktorområdet för verkstadsindustrins del var ett av huvudmålen för projektet.

På ett tidigt stadium stod det klart att de tekniska svårigheterna med Marvikenprojektet var betydande, bl. a. till följd av de särskilda krav som överhettningen ställde på konstruktionen. Mot bakgrund härav gjordes år 1964 på Vattenfalls initiativ en viss omfördelning av ansvaret för projektet, innebärande att Atomenergis ansvar för reaktordelen utvidgades till att omfatta även övriga delar av stationen, för vilka Vattenfall i princip fick ställning som entreprenör.

I början av år 1965 sattes arbetet med att uppföra stationen i gång. Montagearbetena påbörjades i slutet av år 1966 och var i stort sett avslutade sommaren 1968, då provdrift med lätt vatten inleddes. I augusti 1969 anmälde Atomenergi till industridepartementet att provdriften påvisat behov av justeringar och kompletteringar av anläggningen. Vidare anmälde Atomenergi beslutat avstå från möjligheten att utprova intern nukleär överhettning i stationen.

Den närmare analys som gjordes inom bolaget under vintern 1969/70 visade på nödvändigheten av omfattande åtgärder, innebärande bl. a. utbyte och komplettering av viss utrustning. Tidpunkten då stationen skulle kunna tas i drift försköts till våren 1973, dvs. fyra år senare än enligt den ursprungliga tidplanen. Kostnadsökningen beräknades till totalt ca 40 milj. kr. I maj 1970 föreslog Atomenergi och Vattenfall att arbetet på tungvattenreaktorprojektet Marviken skulle avbrytas och vissa tillgångar försäljas.

Kungl. Maj:t medgav, såsom framgår av statsrådsprotokollet, den 27 maj 1970 att arbetet med Marvikenprojektet avbröts.

Till Marviken som tungvattenreaktorprojekt har t. o. m. budgetåret

1969/70 över kapitalbudgeten anvisats sammanlagt 493,5 milj. kr., varav till Atomenergis del 206,5 milj. kr. och Vattenfalls del 287,0 milj. kr. Motsvarande avskrivningsanslag har anvisats över driftbudgeten. I beloppet för Vattenfalls del har räknats in 16,2 milj. kr. avseende vissa tidigare investeringar i Marviken, för vilka särskilda avskrivningsmedel anvisats budgetåret 1969/70. Vid bedömning av de verkliga kostnaderna för Marvikenprojektet måste man ta hänsyn även till utvecklingskostnader hos Atomenergi för projektet med ca 68 milj. kr. och till kostnader för tillverkning av bränsle med ca 14 milj. kr. Dessa kostnader har finansierats över driftbudgeten från reservationsanslaget till atomenergiverksamhet inom Aktiebolaget Atomenergi.

Industridepartementet har i dagarna publicerat en översikt av det hitillsvarande svenska atomenergiprogrammet, Svensk atomenergiolitik, i det följande benämnd vitboken. En avgörande anledning för tillkomsten av vitboken uppges vara att den föreslagna avvecklingen av Marvikenprojektet innebär slutpunkten i en utvecklingslinje som tidigare haft stor betydelse för vårt atomenergiprogram. I vitboken belyses motiv och riktlinjer för statsmakternas ställningstaganden till atomenergiprogrammet. För att ge en konkret uppfattning om bakgrunden till de viktigare besluten redovisas de dokument på vilka översikten bygger. Vitboken innehåller en redogörelse för beslutet om att uppföra Marviken och för omläggningen till kokarversion liksom för beslutet om avveckling av projektet.

Utskottets vederbörande avdelning har genom studiebesök i Marviken och Studsvik samt genom särskilda föredragningar skaffat sig kompletterande information i ärendet.

Utskottet anser att de motiveringar som ges i propositionen nr 194 samt vad som i frågan redovisas i vitboken och i övrigt framkommit utgör övertygande skäl för en avveckling av tungvattenreaktorprojektet i Marviken. Den insats som enligt Atomenergi skulle behövas för att få reaktorn drift-duglig kan visserligen med hänsyn till projektets storlek och karaktär synas motsvara en relativt måttlig kostnadsökning. Utskottet har emellertid tagit fasta på att det förefaller osäkert om reaktorn trots dessa insatser kan bringas i drift-dugligt skick. Farhågor av denna innebörd har yppats av Vattenfall. I detta sammanhang måste också beaktas att den kommersiella marknaden nu helt domineras av lättvattenreaktorer. Mot denna bakgrund synes inte heller värdet från utvecklingssynpunkt av att färdigställa Marviken som tungvattenreaktor motsvara den erforderliga uppbindningen av personella och ekonomiska resurser. Utskottet tillstyrker således att tungvattenreaktorprojektet Marviken avvecklas.

Kostnaderna för avvecklingen av projektet beräknas uppgå till ca 3 milj. kr. varav 2 milj. kr. för Vattenfalls del och 1 milj. kr. för Atomenergis del. Avbrytandet av arbetet väntas enligt propositionen leda till att den tidigare nämnda anslagskostnaden för projektet, 493,5 milj. kr., kan minskas till 479,3 milj.

kr. Intäkterna av försäljningen av tungt vatten, som påbörjats av Vattenfall, beräknas uppgå till totalt ca 64 milj. kr. Till den del dessa intäkter inte åtgår för att täcka Vattenfalls avvecklingskostnader kommer de att tillgodoföras den på investeringsstaten för statens vattenfallsverks fond uppförda titeln Övriga kapitalmedel. Atomenergis del av avvecklingskostnaderna avses täckas av oförbrukade anslagsmedel samt av intäkter från försäljningen av vissa tillgångar i anläggningen. En avyttring av bränslet uppges kunna inbringa högst 10 milj. kr. En saldering av de olika posterna ger, såsom framgår av statsrådsprotokollet, en totalkostnad för projektet av ca 490 milj. kr.

Det investeringsanslag av 2,6 milj. kr. som i propositionen 1970: 1 (bil. 15) föreslagits till Marvikens atomkraftstation men som ännu inte behandlats av riksdagen, behöver enligt statsrådsprotokollet inte anvisas. Riksdagen kan således avslå den i statsverkspropositionen under fonden för låneunderstöd gjorda anslagsframställningen liksom förslaget om ett mot detta anslag svarande avskrivningsanslag.

Utskottet har inte funnit anledning till erinran mot förslaget att statens fordran på Atomenergi för lån till bolagets del av Marvikens kraftstation efterges och att skuldförbindelser till staten på sammanlagt 195 milj. kr. återlämnas till bolaget. I detta sammanhang kan noteras att Atomenergi avser att i sitt bokslut för år 1970 skriva ned anläggningen till noll.

I de likalydande motionerna I: 1373 och II: 1598 har framställts yrkande om en parlamentarisk undersökningskommission. Denna föreslås få till uppgift att granska det svenska atomprogrammet och dess genomförande samt att dessutom föreslå åtgärder för att för framtiden förebygga att tekniskt komplicerade och för lekmän svårförståeliga industriprojekt igångsättes och utföres med statliga medel utan att dessförinnan en effektiv övervakning och kontroll från riksdagens sida möjliggjorts.

Yrkande om en parlamentariskt sammansatt grupp med uppgift att göra en översikt över och granskning av den svenska atomenergipolitiken med tyngdpunkten lagd på åren 1964—1970 framställs i motionerna I: 1374 och II: 1597. Det skall vidare åligga gruppen att på basis av granskningsresultatet lägga fram förslag till åtgärder för att trygga riksdagens möjligheter att erhålla tillräcklig information som grund för ett ställningstagande till tekniskt komplicerade frågor.

Ändamålet med och uppgifterna för de två motionsvis yrkade undersökningsgrupperna överensstämmer så gott som helt. Motionärerna anser de begärda undersökningarna vara nödvändiga som komplement till vitboken för att en objektiv slutbedömning skall kunna göras. Erfarenheterna från handläggningen av Marvikenärendet visar vidare enligt motionärernas mening på vikten av att informationsflödet till riksdagen inte ges en styrning som försvårar riksdagens möjligheter att följa ärendena och i olika skeden göra riktiga ställningstaganden. De begärda undersökningarna föreslås där-

för också skola utmynna i förslag om åtgärder som bättre kan tillförsäkra riksdagen en ordentlig information om och kontinuerlig insyn i tekniskt komplicerade ärenden.

Med anledning av de nu ifrågavarande motionerna vill utskottet först erinra om konstitutionsutskottets utlåtande nr 38 år 1968 i anledning av motionerna I: 96 och II: 137. Yrkandet i sistnämnda motioner åsyftade att det i anslutning till arbetet på en ny författning skulle övervägas hur riksdagen skulle kunna tillförsäkra sig den sakkunskap, främst i tekniska och andra vetenskapliga spørsmål, som erfordras som underlag för dess beslut. På riksdagens hemställan har motionerna av Kungl. Maj:t överlämnats till grundlagberedningen för övervägande. Vidare bör erinras om att informationsproblemet ligger inom ramen för det uppdrag som styrelsen för riksdagens förvaltningskontor lämnat den år 1969 tillsatta Utredningen om ADB i riksdagsarbetet.

Den översikt av det svenska atomenergiprogrammet som lämnas i vitboken belyser enligt utskottets uppfattning väl de motiv och riktlinjer som legat till grund för statsmakternas olika ställningstaganden. Eftersom avvecklingen av Marvikenprojektet är ett av huvudskälen till vitbokens tillkomst har detta projekt behandlats särskilt utförligt. Utskottet kan inte finna att vitboken har karaktär av partsinlaga i den mening som gjorts gällande i motionerna I: 1374 och II: 1597. Den ytterligare historiska granskning av atomenergiprogrammet och dess genomförande som påyrkas i nämnda motioner och i motionerna I: 1373 och II: 1598 skulle enligt utskottets mening inte kunna ge något nytt, mera väsentligt underlag för en uppsummering av erfarenheterna av Marvikenprojektet.

Vad därefter gäller den andra i motionerna behandlade frågan, nämligen frågan om åtgärder för att tillgodose riksdagens behov av information i tekniskt komplicerade ärenden, får utskottet erinra om att formerna för fattande av beslut i sådana frågor tagits upp till diskussion i förordet till vitboken. Industriministern framhåller där att planeringen hos det organ som har det primära ansvaret för ett verksamhetsområde bör syfta till att ge såväl ett fullständigt beslutsunderlag som en viss handlingsfrihet vid det slutliga avgörandet. De senaste årens omorganisation av den statliga verksamheten på atomenergiområdet har inneburit väsentliga förbättringar av formerna för planering och information inom Atomenergi. Genom det nya programrådet har Atomenergis styrelse och företagsledning möjlighet att säkra en fortlöpande och effektiv kontakt med ledande tekniker inom kraftföretagen och industrin. Vidare framgår att betydelsen av att informationsvägarna inom företaget fungerar väl har uppmärksamrats. Ansträngningar görs sålunda för att säkra att den fond av erfarenheter och tekniskt kunnande som finns hos personalen kan nyttiggöras vid ledningen av företaget och ges ökad spridning.

Utskottet instämmer i motionärernas uppfattning att det är av betydelse

att riksdagen får så fullständig och allsidig information som möjligt som underlag för sitt beslutsfattande och att bättre möjligheter erbjuds att följa utvecklingen av dyrbara och tekniskt komplicerade projekt. I vitboken slås fast att frågan om formerna för fattande av beslut i komplicerade tekniska frågor med stor ekonomisk räckvidd är aktuell inte bara inom atomenergi-programmet utan även för den statliga verksamheten i allmänhet.

Utskottet anser sig kunna räkna med att Kungl. Maj:t mot bakgrunden av erfarenheterna från Marvikenprojektet och i detta ärende förda diskussioner utan särskild åtgärd från riksdagens sida söker ytterligare underlätta riksdagens möjligheter att bedöma frågorna.

Under återopande av det anförda avstyrker utskottet bifall till motionerna I: 1373 och II: 1598 samt I: 1374 och II: 1597.

I samband med sina förslag i maj 1970 om att avbryta arbetet på tungvattenreaktorn angav Atomenergi och Vattenfall vissa alternativa möjligheter att utnyttja tillgångarna i Marviken. Atomenergi föreslog att man borde avvakta en utredning av möjligheterna att installera en lättvattenreaktor för utvecklingsändamål i den befintliga reaktorbyggnaden. Vattenfall ansåg att det bästa sättet att från produktionsekonomisk synpunkt använda Marvikentillgångarna skulle vara att uppföra en oljeeldad ångpanneanläggning för att driva den redan installerade turbinen.

Sedan Vattenfall närmare utrett det senare alternativet lade verket i augusti 1970 fram förslag om att bygga om Marviken till en oljeeldad kondenskraftstation. Om arbetet påbörjades hösten 1970 skulle Marvikens kraftstation hösten 1973 kunna producera med en effekt av ca 200 MWe.

Departementschefen förordar att den ombyggnad Vattenfall föreslagit kommer till stånd. Anslagskostnaderna för densamma beräknas till 49 milj. kr., varav 8 milj. kr. under budgetåret 1970/71. Av statsrådsprotokollet framgår att ca 5 milj. kr. av det belopp som beräknats för Marviken inom Vattenfalls investeringsram för innevarande budgetår kommer att kvarstå oförbrukade. Med hänsyn härtill föreslås att verkets investeringsram endast höjs med 3 milj. kr. utöver den höjning som föreslagits i propositionen 1970: 165 angående utgifter på tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1970/71.

Utskottet kan konstatera att berörda parter är eniga om att den avsedda ombyggnaden bör komma till stånd. Genom att delar av den befintliga basanläggningen i Marviken utnyttjas ter sig projektet enligt statsrådsprotokollet fördelaktigt från ekonomisk synpunkt.

Det synes inte råda någon tvekan om att den för kondenskraftanläggningen tillkommande anläggningskostnaden blir lägre än för en helt ny anläggning med samma effekt. Drift- och underhållskostnaderna kan däremot förväntas bli högre. Eftersom den nuvarande turbinen i Marviken är dimensionerad för lågt tryck får den ombyggda anläggningen låg verkningsgrad och kommer i första hand att utnyttjas för toppeffektdrift, dvs. med genomsnittligt kort årlig drifttid.

Med anledning av svårigheterna att göra en rättvisande ekonomisk bedömning av projektet och de frågeställningar härom som tagits upp i motionerna I: 1374 och II: 1597 får utskottet anföra följande.

Utskottets vederbörande avdelning har erfarit att Vattenfall beräknar driftkostnaden för den oljeeldade kondensstationen i Marviken till 2 à 2,5 öre/kWh (kilowattimme). Motsvarande kostnad för ett oljekondenskraftverk är 1 à 1,5 öre och för gasturbiner 4 à 5 öre. Med de förutsättningar som gäller för stationen i Marviken uppges den komma att bli ekonomiskt förmånlig vid en drifttid av 200—4 000 timmar per år.

Behovet av reserveffekt för att täcka kortvariga belastningstoppar och tillgodose kraven på leveranssäkerhet under torrår har uppgivits vara mycket stort. I centrala driftledningens (CDL) studie Elförsörjningen under 1970-talet bedöms detta behov år 1980 komma att vara 15—20 procent av det högsta timvärdet. Med hänsyn till de låga anläggningskostnaderna och de i förhållande till gasturbiner betydligt förmånligare driftkostnaderna anser Vattenfall ombyggnaden av Marvikenanläggningen vara ett gott alternativ till andra typer av s. k. toppkraftverk.

Det har även upplysts att en eventuell demontering och flyttning av turbinen m. m. i Marviken inte är ekonomiskt försvarbar.

Beträffande oljeförsörjningen till den föreslagna anläggningen kan nämnas att den förutsätts ske med tankbåtar av storleksordningen 5 000 DWT till en hamn, belägen ca 400 meter från kraftstationen. Landtransporter från annan ort är inte ett realistiskt alternativ.

Med hänsyn till det ökade kraftbehov som föreliggande prognoser pekar på finner utskottet det förmånligt att den föreslagna oljeeldade kraftstationen redan hösten 1973 beräknas kunna tillföra produktionssystemet 200 MWe, vilket är lika stor effekt som beräknades för Marvikenreaktorn med överhettning. De upplysningar som lämnats har övertygat utskottet om att den förordade ombyggnaden av Marvikenstationen även ekonomiskt sett är ett väl motiverat projekt.

Utskottet tillstyrker den av departementschefen förordade ombyggnaden av Marvikenstationen och har ingenting att erinra mot att medelsanvisningen härför sker på sätt i propositionen föreslagits.

Installationen av en oljeeldad panna kommer i stort sett ej att beröra reaktorbyggnaden. Vad gäller den fortsatta användningen av denna har Atomenergi och Vattenfall påbörjat utredningar beträffande utförande av vissa experiment avseende funktion och tillförlitlighet hos utrustningar avsedda att förhindra eller begränsa verkningarna av felfunktioner och haverier. Efter genomförd planering under hösten 1970 beräknas experimentverksamheten pågå under åren 1971 och 1972. Atomenergis kostnader för verksamheten — preliminärt beräknade till ca 3 milj. kr. — uppges täckas delvis av anslaget till bolaget för innevarande budgetår och i övrigt av det anslag som förutsatts utgå för nästa budgetår inom den av 1970 års riksdag

för femårsperioden 1970/71—1974/75 beslutade totalramen på 290 milj. kr. för det statsfinansierade arbetet vid Atomenergi.

Den avsedda experimentverksamheten torde innebära att Marvikens reaktordel kommer till användning på ett meningsfullt sätt. Att experimenten kan utföras i full skala är av betydande värde och kan förväntas tilldra dem internationellt intresse. Utskottet vill emellertid upplysa att det inte uppfattat Kungl. Maj:ts förslag så att det är avsikten att i Marviken driva en permanent forskningsstation som komplement till anläggningarna i Studsvik.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen beslutar om avveckling av tungvattenprojektet Marviken i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över industriärenden för den 6 november 1970 förordats,

2. att riksdagen avslår Kungl. Maj:ts förslag i propositionen nr 1 om anvisande av ett investeringsanslag av 2 600 000 kr. till Lån till Aktiebolaget Atomenergi för uppförande av en atomkraftstation i Marviken och ett däremot svarande avskrivningsanslag,

3. att riksdagen godkänner vad i statsrådsprotokollet över industriärenden för den 6 november 1970 förordats beträffande dispositionen av investeringsanslaget Kraftstationer m. m.,

4. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i statsrådsprotokollet över industriärenden för den 6 november 1970 förordats besluta om eftergift av viss statens fordran hos Aktiebolaget Atomenergi,

5. att riksdagen avslår motionen I: 1311,

6. att riksdagen avslår motionerna I: 1373 och II: 1598 samt I: 1374 och II: 1597.

Stockholm den 8 december 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Fritz Persson (s), Axel Andersson (fp), Rikard Svensson (s), Ivar Johansson (cp), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bertil Petersson (s), Bengt Gustavsson (s), Nyman (fp), Högström (s), Ottosson (m), Jonsson (s), Wikström (fp) och Olle Eriksson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Almgren (s), Mellqvist (s), Eliasson i Sundborn (cp), Gustafson i Göteborg (fp), Nordstrandh (m), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Lindholm (s), Mattsson (cp), Johansson i Norrköping (s), Alemyr (s), fru Holmberg (s), herrar Andersson i Knäred (cp), Lothigius (m), Lindberg (s) och Eriksson i Arvika (fp).

Reservationer

1. av herrar Bohman (m), Axel Andersson (fp), Nyman (fp), Ottosson (m), Wikström (fp), Gustafson i Göteborg (fp), Nordstrandh (m), Lothigius (m) och Eriksson i Arvika (fp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Den översikt" och på s. 7 slutar med "och II: 1597" bort ha följande lydelse:

"Av förordet till vitboken framgår att industriministerns syfte med denna är att belysa motiven och riktlinjerna för statsmakternas olika ställningstaganden till atomenergiprogrammet. Utskottet anser syftet vällovt. Samtidigt måste emellertid beklagas att vitbokens perspektiv på statsmakternas olika ställningstaganden till atomenergiprogrammet av redovisade och andra skäl blivit begränsat och att viktiga sidor av programmet därför blivit ofullständigt belysta. En kompletterande studie bör enligt utskottets mening göras i syfte att få ett mera fullständigt och nyanserat underlag för en prövning av de i vitboken och genom motionerna aktualiserade frågorna om beslutsunderlag och kontrollfunktioner. Denna studie och denna prövning synes lämpligast böra uppdras åt en arbetsgrupp med representanter för de fyra demokratiska partierna.

Utskottet delar sålunda motionärernas mening att erfarenheterna från handläggningen av och beslutsfattandet i atomenergiprogrammet och Marvikenärendet i synnerhet dels blottat brister i fråga om informationsflödet, dels bör utnyttjas i arbetet att komma fram till för riksdagen mera ändamålsenliga beslutsunderlag."

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

"6. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna I: 1373 och II: 1598 samt I: 1374 och II: 1597."

2. av herrar Ivar Johansson (cp), Olle Eriksson (cp), Eliasson i Sundborn (cp), Mattsson (cp) och Andersson i Knäred (cp) som anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Den översikt" och på s. 7 slutar med "och II: 1597" bort ha följande lydelse:

"Den översikt av det svenska atomenergiprogrammet och av Marvikenprojektet, som lämnas i propositionen, är tämligen kortfattad. Det är därför av värde att denna redogörelse har kompletterats med en utförligare redovisning av motiv och riktlinjer för statsmakternas olika ställningstaganden i en vitbok. I den mån avvikande uppfattningar föreligger eller nya fakta framkommer, finns möjligheter att komplettera denna redovisning genom inlägg i den allmänna debatten.

Utskottet instämmer dock i den i motionerna framförda uppfattningen, att det är av betydelse att riksdagen får en så fullständig och allsidig information som möjligt som underlag för sitt beslutsfattande och att bättre möjligheter erbjuds att följa utvecklingen av dyrbara och tekniskt komplicerade projekt. Det är också angeläget att alternativa lösningar kan presenteras. Det bör emellertid beaktas att frågan om formerna för fattande av beslut i komplicerade tekniska frågor med stor ekonomisk räckvidd är aktuell inte bara inom atomenergiprogrammet utan även för andra delar av den statliga verksamheten.

Bl. a. mot bakgrund av de erfarenheter som Marvikenprojektet har gett, bör därför åtgärder vidtas för att tillförsäkra riksdagen och de politiska partierna bättre möjligheter när det gäller att bedöma frågor av detta slag och att utarbeta alternativ. På grund härav och då grundlagberedningen har en rad andra väsentliga uppgifter bör enligt utskottets mening Kungl. Maj:t överväga att tillkalla en särskild parlamentarisk arbetsgrupp i syfte att bereda riksdagen och de politiska partierna möjligheter att skaffa sig bästa möjliga informations- och beslutsunderlag i tekniskt eller på annat sätt komplicerade frågor. Detta bör ges Kungl. Maj:t till känna."

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

"6. att riksdagen i anledning av motionerna I: 1373 och II: 1598 samt I: 1374 och II: 1597 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om tillkallandet av en parlamentarisk arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag i syfte att tillförsäkra riksdagen och de politiska partierna bästa möjliga informations- och beslutsunderlag i tekniskt eller på annat sätt komplicerade frågor."